

V. STRAFRECHT

Het hoog comité van toezicht. De bevoegdheden inzake de opsporing en vervolging van misdrijven

Werner Van Hassel

De auteur schetst de bevoegdheden van de Dienst Enquêtes van het Bestuur van het Hoog Comité van Toezicht inzake opsporing en vervolging van misdrijven.

L'auteur analyse les compétences du Service Enquêtes du Comité Supérieur de Contrôle en matière de recherches et de poursuites de délits.

The author gives an outline of the competencies of the Service Inquiries of the Council of the High Committee of Supervision in the research and the pursuit of crimes.

1. INLEIDING: AFBAKENING VAN HET ONDERZOEKSDOMEIN

Van de verschillende werkzaamheden waarmee het Hoog Comité van Toezicht zich vandaag de dag inlaat, zijn de controles en onderzoeksactiviteiten naar bedrog en inbreuken, in staatsdiensten en door de staat gesubsidieerde instellingen, uiteindelijk de hoofdbeslommering.

De behoefte aan een administratieve controle, die pas veel later ook gerechtelijk door het Comité kon voortgezet worden, vormde tevens de hoofdreden van haar oprichting. De aanhoudende klachten rond niet-uitgevoerde overheidsbetalingen, nachtelijke plundertochten op treinstellen en de ronduit slecht te noemen werking van de toenmalige "Staatsspoorwegen" brachten minister en graaf de Broqueville er in 1910 toe een Hoog Comité van Toezicht op te richten (1).

Langs een hele reeks Koninklijke Besluiten groeide het Comité uit tot een complex lichaam bestaande uit verschillende afdelingen, ressorterend onder de diensten van de Eerste Minister. Naast het College, dat zich inlaat met contractuele betwistingen tussen de Administratie en particulieren, bestaat het Comité tevens uit een daarvan grotendeels onderscheiden Bestuur dat uit een administratieve dienst en een dienst Enquêtes bestaat (2).

(1) STASSEN, J., "Le rôle du Comité Supérieur de Contrôle et l'arbitrage des conflits entre l'état et ses fournisseurs", *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1961, (379), 380.

(2) DELAHAYE, P., "De dienst Enquêtes bij het Hoog Comité van Toezicht", *R. W.*, 1972-73, 1218.

In het raam van dit onderzoek naar de bevoegdheden van het comité inzake opsporing en vervolging van misdrijven, belangt ons slechts de dienst Enquêtes aan daar alleen deze afdeling van het Comité bedrog en inbreuken opspoort (3).

In deze uiteenzetting zullen eerst de verschillende aspecten van deze dienst onderzocht worden die relevant zijn voor deze materie.

Vooreerst zal onderzocht worden welke leden van het Hoog Comité van Toezicht de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie hebben.

Vervolgens zal het onderzoeksdomein afgebakend worden waarbinnen zij als officier van gerechtelijke politie kunnen optreden.

Verder wordt de bevoegdheid om processen-verbaal op te stellen onderzocht waarbij vooral aandacht zal worden besteed aan de bewijskracht en de bewijswaarde van het proces-verbaal.

Na een beschrijving van de praktische werking van de Dienst Enquêtes die zich binnen het Hoog Comité van Toezicht met opsporingsactiviteiten inlaat, volgt een korte evaluatie van de Dienst Enquêtes die, zoals uit het verloop van het betoog zal blijken, het voorwerp van dit onderzoek zal uitmaken.

2. TOEKENNING VAN BEVOEGDHEDEN VAN GERECHTELIJKE POLITIE AAN SOMMIGE LEDEN VAN HET HOOG COMITÉ VAN TOEZICHT: DE DIENST ENQUÊTES

Door Art. 1 van de wet van 26 april 1962 werd aan sommige leden van het Hoog Comité van Toezicht de hoedanigheid toegekend van "officier van gerechtelijke politie" (4), meer bepaald aan hen die bevoegd waren "...bedrog en inbreuken op te sporen, gepleegd in diensten waar hun opdracht zich uitstrekt..." (5).

Deze bijzondere bevoegdheidsbekleders binnen het Hoog Comité van Toezicht kregen als volwaardig controle-orgaan een eigen naam door het K.B. van 18 juni 1963: de Dienst Enquêtes (6). De hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, waarmee binnen het Hoog Comité van Toezicht alleen de Dienst Enquêtes bekleed was, werd door de Wet van 8 juli 1969 vervolledigd door bovendien de hoedanigheid van hulpofficier van de Pro-

(3) Art. 35 § 2 K.B. 29 juli 1970 houdende organiek reglement van het Hoog Comité van Toezicht, B.S., 18 september 1970.

(4) Wet 26 april 1962 tot verlening van bevoegdheden van gerechtelijke politie aan sommige personeelsleden van het Hoog Comité van Toezicht, B.S., 26 januari 1963.

(5) Art. 8 K.B. 21 november 1932 houdende het organiek reglement van het Hoog Comité van Toezicht, B.S., 23 november 1932.

(6) K.B. 28 juni 1963 betreffende de werving en bevordering van het aan het Hoog Comité van Toezicht verbonden personeel, B.S., 26 juni 1963.

cureur des Konings en de Krijgsauditeur toe te kennen (7). Daardoor kon het personeel van de Dienst Enquêtes niet alleen met opsporingsactiviteiten belast worden, doch eventueel ook een belangrijke rol spelen in het gerechtelijk onderzoek, zoals verder wordt uiteengezet.

Eerst zal echter onderzocht worden in welke mate de zojuist aangehaalde wetteksten de opsporingsactiviteiten van het Hoog Comité van Toezicht gunstig beïnvloedden.

Voor 1962 reikte de taak van de ambtenaren van het Comité, belast met de opsporing van bedrog en inbreuken, niet verder dan een louter administratieve aangelegenheid. Indien dan toch bepaalde feiten een strafrechtelijk gevolg kregen tijdens hun werkzaamheden, werd daarvan aangifte gedaan bij de Procureur des Konings, die besliste over het verder verloop van de zaak (8). Zo werd aan hun verplichting van officiële aangifte (art. 29 Sv.) tegemoetgekomen.

Naast die aangifte verleenden bijzondere mandaten, na de tweede wereldoorlog uitgevaardigd, hen bevoegdheid om een proces-verbaal op te stellen, waarvan de bewijswaarde en de bewijskracht in het volgende hoofdstuk onderzocht worden.

Niettegenstaande deze bijzondere bevoegdheidsverlening, behield het personeel het statuut van overheidsambtenaar zonder meer. Hierdoor waren alleen administratieve controles mogelijk zonder dat er gerechtelijk kon opgetreden worden.

Niettegenstaande de werkzaamheden van deze opsporingsambtenaren van het Hoog Comité van Toezicht, bekend als de Dienst Enquêtes, veel gelijkenis vertoonden met die van de gerechtelijke politie en daarenboven een zeer ruim terrein bestreken, beschikten de ambtenaren niet over de bevoegdheden van de gerechtelijke politie. Deze onvolkomenheid stemde de wetgever tot nadenken waardoor de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie werd toegestaan door de wet van 26 april 1962 (9) zonder noemenswaardige amendementen en opmerkingen (10). Nu kon de opsporingsambtenaar eventueel strafrechtelijk optreden door bezwarende feiten vast te leggen in een proces-verbaal. De waarde en de bewijskracht van dit proces-verbaal wordt in het volgende hoofdstuk besproken.

De wet van 1962 had in haar toepassing toch nog een beperkte draagwijdte. Nadat de zaak immers door de Procureur aanhangig was gemaakt bij de onderzoeksrechter door een vordering van het Openbaar Ministerie, kon de onderzoeksrechter enkel officieren die ook hulpofficieren waren

(7) Wet 8 juli 1969 tot toevoeging van de hoedanigheid van hulpofficier van de Procureur des Konings aan de personeelsleden met de hoedanigheid van officier van de gerechtelijke politie bij het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 30 juli 1969.

(8) SAUWEN, H., "Het Hoog Comité van Toezicht", *Adm.Lex*, C, 1972, (1), 21.

(9) Wet 26 april 1962 tot verlening van bevoegdheden van gerechtelijke politie aan sommige personeelsleden van het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 26 januari 1963.

(10) Parl. Hand., Senaat, 1961-62, 12 april 1962.

van de Procureur des Konings, verder belasten met specifieke ambtsverrichtingen binnen het gerechtelijk onderzoek, zoals huiszoeking en inbeslagname. Deze leemte in de wet werd verholpen door een nieuwe wet van 8 juli 1969 (11) die de hoedanigheid van hulpofficier van de Procureur des Konings en de Krijgsauditeur toevoegde aan de titel "officier van gerechtelijke politie". Zo kon de onderzoeksrechter de aan hem specifiek toegekende bevoegdheden van huiszoeking en inbeslagname ook delegeren aan de opsporingsambtenaren van het Hoog Comité van Toezicht (12). Nochtans kan de onderzoeksrechter slechts delegatie geven aan deze opsporingsambtenaren met betrekking tot misdrijven die zij bevoegd zijn op te sporen en vast te stellen (13) (over deze misdrijven wordt in hoofdstuk III gesproken).

Tot slot van deze bespreking over de hoedanigheid van het personeel van de Dienst Enquêtes, kan er gewezen worden op het uiteindelijk statuut ervan dat hoogst eigen-aardig is.

- Enerzijds blijven het ambtenaren die aan het statuut van het rijkspersoneel zijn onderworpen en dus langs het Vast Wervingssecretariaat worden aangeworven. Bij de uitvoering van de opdrachten staan ze onder het gezag van de Voorzitter van het Hoog Comité van Toezicht, die geen ambtenaar is en dat evenmin kan zijn. Volgens art. 4 van het K.B. van 29 juli 1970 (14) moet de Voorzitter van het Hoog Comité van Toezicht een magistraat zijn, behorende tot het Hof van Cassatie of tot één der Hoven van Beroep. Dit garandeert hem een volledige vrijheid van handelen tegenover de administratie en onafhankelijkheid (15). Dit is van belang daar hij in de eerste plaats opdracht geeft aan de ambtenaren van de Dienst Enquêtes de hem ter ore gekomen feiten te onderzoeken (16).
- Anderzijds zijn zij, als officieren van de gerechtelijke politie, in de uitoefening van dit gerechtelijk ambt, onderworpen aan de procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep, in dezelfde mate als de andere officieren van de gerechtelijke politie.

(11) Wet 8 juli 1969 tot toevoeging van de hoedanigheid van hulpofficier van de Procureur des Konings aan de personeelsleden met de hoedanigheid van officier van de gerechtelijke politie bij het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 30 juli 1969.

(12) D'HAENENS, J., *Belgisch strafrecht*, II A, Gent, Story-Scientia, 1980, 17.

(13) *Ibid.* 13.

(14) Artikel 4 K.B. 29 juli 1970, houdende organiek reglement van het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 18 september 1970.

(15) DELAHAYE, P., "De Dienst Enquêtes bij het Hoog Comité van Toezicht", *R.W.*, 1972-73, (1217), 1225.

(16) Artikel 36 K.B. 29 juli 1970 houdende organiek reglement van het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 18 september 1970.

3. HET ONDERZOEKSDOMEIN VAN DE DIENST ENQUETES

Om dit onderzoeksdomein af te bakenen, volstaat het de bevoegdheden "ratione materiae, personae en loci" van de Dienst Enquêtes te bepalen. Daar de gerechtelijke geschiedenis van het Hoog Comité van Toezicht slechts een aanvang nam door de wet van 26 april 1962, zal die datum ook als aanvangsmoment van dit onderzoek dienen.

A. De bevoegdheid "ratione materiae"

De bepalingen hieromtrent, die terug te vinden zijn in de wet van 26 april 1962 aangevuld door de wet van 8 juli 1969 (statuut van de opsporingsambtenaren), werden grotendeels overgenomen in het K.B. van 29 juli 1970 (17). Alleen inzake opsporingsbevoegdheid betreffende gemeenten en provincies bepaalde het K.B. niets meer, in tegenstelling tot de vroegere wetten. In feite was die bevoegdheid ten aanzien van gemeenten en provincies steeds onmondig gebleven daar de gemeentelijke en provinciale autonomie elke tussenkomst van een centraal onderzoekslichaam onmogelijk maakte (18).

Voor het overige waren de bepalingen van het K.B. van 1970 identiek met deze van voorgaande wetsbepalingen. De Dienst Enquêtes was bevoegd "...bedrog of inbreuken op te sporen begaan hetzij door aangestelden ... hetzij door derden, in de lokalen betrokken door de bij art. 2, 1°, 2° en 3° bedoelde diensten" (19).

Ter verduidelijking: De Dienst Enquêtes heeft administratieve en gerechtelijke bevoegdheid op het stuk van oneerlijke bedingen van:

1. rijkspersoneel werkzaam in openbare diensten (Staat) en ministeriële departementen.
2. personeel werkzaam in parastatale instellingen, dit zijn de instellingen van openbaar nut zoals bepaald in de wet van 16 maart 1954 (20). Voor deze instellingen hebben de ambtenaren tevens een specifieke bevoegdheid "ratione personae" die verder wordt besproken.
3. Derden, d.i. personen die genoemde hoedanigheid niet hebben, maar die bij de werking van de bedoelde openbare diensten zijn tussenbeide gekomen (21). Art. 2 van het K.B. van 18 april 1967 bepaalt immers dat de derde die rechtstreeks of onrechtstreeks een toelage ontvangt

(17) Art. 35 K.B. 29 juli 1970 houdende organiek reglement bij het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 18 september 1970.

(18) SAUWEN, H., "Het Hoog Comité van Toezicht", *Adm. Lex*, C, 1972,(1), 22.

(19) Art. 2, K.B. 29 juli 1970 houdende organiek reglement bij het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 18 september 1970.

(20) Wet 16 maart 1954 m.b.t. controle op sommige instellingen van openbaar nut, *B.S.*, 24 maart 1954.

(21) DELAHAYE, P., "De Dienst Enquêtes bij het Hoog Comité van Toezicht", *R.W.*, 1972-73, (1217), 1221.

vanwege de Staat elk moment kan geconfronteerd worden met het recht van de Staat om controles uit te oefenen over de aanwending van de toegekende gelden (22).

Uit de opsomming van voorgaande categorieën blijkt duidelijk dat de bevoegdheid "ratione materiae" van het personeel van de Dienst Enquêtes beperkt is. Men is er duidelijk uitsluitend bezorgd om de morele gezondheid van de administratie ook gerechtelijk te garanderen.

Naast hetgeen bepaald werd in art. 35, § 2, 1° van het K.B. van 1970, werd aan de ambtenaren in bepaalde aangelegenheden uitdrukkelijk een gerechtelijke commissie of speciale opdracht gegeven. Deze "bijzondere mandaten" werden in verscheidene K.B.'s en Besluitwetten opgesomd. Ze hadden betrekking op douanen en accijnzen, vervoer van zaken, bezoldigd vervoer van personen, enz.

Deze bijzondere bevoegdheden verruimden eigenlijk het bevoegdheidssterrein "ratione materiae" van de Dienst Enquêtes. Waar in de hierboven besproken materies de opsporing zich uitsluitend toespitste op de morele gezondheid van de administratie, werd het, weliswaar strikt binnen de grenzen van deze mandaten, mogelijk op te treden tegen al diegenen die misdrijven begingen ongeacht hun hoedanigheid (23).

B. De bevoegdheid "ratione personae"

De bespreking van deze bevoegdheid is van belang ten aanzien van de parastatale instellingen die reeds aan bod kwamen bij de bespreking van de bevoegdheid "ratione materiae".

Tot deze instellingen van openbaar nut behoren, zoals bepaald door de wet van 16 maart 1954 (24), de R.T.T., B.R.T., R.V.A., enkele openbare instellingen van financiële aard, enz. (25). Hoewel over al deze limitatief opgesomde instellingen gerechtelijk onderzoek mogelijk is van de Dienst Enquêtes, zijn haar bevoegdheden "ratione personae" veranderlijk naargelang er nieuwe instellingen bijkomen, andere fusioneren, of nog andere verdwijnen.

Tot nu toe kan het Hoog Comité van Toezicht optreden in 83 instellingen van openbaar nut.

(22) Art. 2 K.B. nr. 5, 18 april 1967 tot inrichting en coördinatie van de controles op de roekening en op de aanwending van de toelagen, B.S., 20 april 1967.

(23) SAUWEN, H., "Het Hoog Comité van Toezicht", *Adm. Lex*, C, 1972, (1), 22.

(24) Wet 16 maart 1954 m.b.t. de controle op sommige instellingen van openbaar nut, B.S., 24 maart 1954.

(25) MAST, A. en DUJARDIN, J., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Gent, Story-Scientia, 1984, 97.

C. De bevoegdheid "ratione loci"

De activiteiten van de Dienst Enquêtes strekken zich uit over het ganze land. Zijn leden werken vandaag in Aarlen, morgen in Ieper. Doch alle taken van de Dienst Enquêtes beginnen in hun hoofdkwartier in Brussel (26) en eindigen er (27).

4. DE BEVOEGDHEID OM PROCESSEN-VERBAAL OP TE STELLEN

A. De voorgeschiedenis (1910-1962)

In deze periode, waarin de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie nog niet toegekend was, moest het personeel van de Dienst Enquêtes als gestelde overheid eventuele strafbare feiten, opgemerkt tijdens hun controlewerkzaamheden, aangeven bij de Procureur des Konings. Deze plicht tot aangifte gold zowel binnen de uitoefening van hun ambt - de officiële aangifte (art. 29 Sv.)- als daarbuiten - private aangifte (art. 30 Sv.), doch werd nergens gesanctioneerd. In het ergste geval kon het verzuim aan deze plicht leiden tot een tuchtsanctie.

Voor het Hoog Comité van Toezicht bestond daarbuiten geen enkele gerechtelijke bevoegdheid om zelf zijn geconstateerde bedrog en inbreuken te vervolgen. Hierdoor was de scheiding der machten tussen het Comité als dienst van de Eerste Minister - de uitvoerende macht - en de rechterlijke macht volmaakt.

Door het ontstaan van de wettelijk omschreven "bijzondere mandaten" na de tweede wereldoorlog, werd die scheiding al gauw met de voeten getreden. Deze mandaten verleenden immers aan het personeel van de Dienst Enquêtes de bevoegdheid om, eventueel met bijstand van de plaatselijke politie of rijkswacht, proces-verbaal op te stellen bij strafrechtelijke inbreuken zonder dat de hoedanigheid als officier van gerechtelijke politie een verworvenheid was (28).

Het proces-verbaal in deze mandaten had slechts bewijswaarde als inlichting, waardoor de rechter er de bewijswaarde kon aan hechten die hij goedgevond (29).

(26) De Diensten van het Hoog Comité van Toezicht bevinden zich in de Jozef-II-straat, 1040 Brussel.

(27) DELAHAYE, P., "De Dienst Enquêtes bij het Hoog Comité van Toezicht", *R. W.*, 1972-73, (1217), 1226.

(28) Cfr. bijvoorbeeld art. 238, K.B. 4 maart 1965 tot uitvoering van het Wetboek van Inkomstenbelastingen, *B.S.*, 30 april 1965, dat bepaalt: "...Hoog Comité van Toezicht bevoegd om ... de processen-verbaal inzake directe belastingen op te stellen...".

(29) ROMMEL, J., "Het proces-verbaal", *Adm. Lex*, P1, 1966, 36.

- a. Vooreerst moeten de ambtenaren van het Hoog Comité van Toezicht bevoegdheid hebben om een proces-verbaal op te stellen.

Deze bevoegdheid komt toe aan dezelfde ambtenaren die door de reeds besproken wet van 26 april 1962 het statuut van officier van gerechtelijke politie verkregen, met name het personeel van de Dienst Enquêtes. Dezelfde wet verleent hen de bevoegdheid inbreuken vast te stellen "... in processen-verbaal die rechtsgeldig zijn tot het bewijs van het tegenovergestelde..." (30).

Bovendien is dat proces-verbaal slechts geldig als het opgesteld wordt binnen de wettelijk bepaalde opsporingsbevoegdheid (31). Wanbedrijven en misdaden die de ambtenaar in de uitoefening van zijn ambt eventueel ter ore komen, waarvoor hij echter wettelijk geen opsporingsbevoegdheid heeft, kunnen slechts in de vorm van een officiële aangifte aan de Procureur des Konings overgedragen worden volgens art. 29 Sv. (32).

In het geval echter dat hij binnen zijn opsporingsbevoegdheid, zonder delegatie van de onderzoeksrechter, een onwettige huiszoeking of inbeslagneming uitvoert, is het daarop gebaseerd proces-verbaal nietig (33). Zelfs een geldige aangifte is dan niet meer mogelijk. De hele strafvordering op basis van dat nietig proces-verbaal is immers onontvankelijk, wat niet betekent dat het strafonderzoek afgeopen is.

- b. Naast het feit dat het proces-verbaal tevens gedagtekend en ondertekend moet zijn en volgens art. 11 van de wet van 15 juni 1935 moet opgesteld zijn in de taal van de streek (34), is de verlening van een afschrift van het proces-verbaal aan de beklagde niet vereist omdat daarover in de bijzondere wetten betreffende het Hoog Comité van Toezicht niets wordt bepaald (35).

B. De bewijswaarde van het proces-verbaal

De zojuist aangehaalde wet van 26 april 1962, aangevuld door de wet van 8 juli 1969 spreekt over "...processen-verbaal die rechtsgeldig zijn tot

(30) Wet 26 april 1962 tot verlening van bevoegdheden van gerechtelijke politie aan sommige personeelsleden van het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 26 januari 1963.

(31) Cfr. de reeds in Hoofdstuk III besproken bevoegdheden "ratione materiae", "ratione personae" en "ratione loci".

(32) D'HAENENS, J., *Belgisch strafprocesrecht*, II A, 1980, Gent, Story-Scientia, 22.

(33) HOLSTERS, D., "De bewijswaarde van het proces-verbaal betreffende de vaststelling van misdrijven", *R. W.*, 1980-81, 1369.

(34) DECLERCQ, R., *Strafvordering*, I, Leuven, Wouters, 1983, 114.

(35) Cass., 23 januari 1980, *Arr. Cass.*, 1979-80, 589.

bewijs van het tegenovergestelde(36). Zo wordt de bijzondere bewijswaarde die de wet aan dit proces-verbaal verleent, duidelijk gemaakt. De rechter is gebonden door de inhoud van het proces-verbaal, tenzij die inhoud door een tegenbewijs kan worden weerlegd.

Uiteraard is de in deze wet bepaalde bijzondere bewijswaarde ook van toepassing op de reeds eerder besproken bijzondere mandaten. Daar het hier om specifieke opdrachten gaat en een formele tekst de voorkeur verdient op een algemene bepaling, werd het niet nodig geacht de diverse voorschriften aan te passen die door de wet van 26 april 1962 hadden kunnen vervallen(37).

5. DE OPSPORINGSACTIVITEITEN VAN DE DIENST ENQUÊTES PRAKTISCH ONTLEED

Ter inleiding van dit hoofdstuk weze gezegd dat voor de uitwerking ervan informatie werd geput uit een aantal basisdocumenten van enkele bevoorrechte personen, zoals Directeur-Generaal Sauwen, Eerste Advocaat-Generaal en lid van het College(38), G. Delrée(39) en voormalig voorzitter van het Comité, P. Delahaye(40).

Hier zal nagegaan worden hoe de gerechtelijke opsporing en vervolging concreet verloopt naar aanleiding van een voorafgaand administratief onderzoek. Dit betoog moet er uiteindelijk toe leiden de specifieke opsporingsbevoegdheid van deze dienst en zijn eventuele rol bij de vervolging van misdrijven te bepalen.

A. Ter inleiding : de administratieve voorgeschiedenis

Een administratief onderzoek start bij de vraag van een minister om een onderzoek in te stellen. Ook anonieme tips, de pers, ambtenaren van het Comité, en het parket kunnen een onderzoek uitlokken.

Slechts na de soevereine beoordeling van de Voorzitter betreffende de opportuniteit van het onderzoek(41), kan een ambtenaar van de Dienst Enquêtes belast worden met onderzoeksopdrachten.

(36) Wet 26 april 1962 tot verlening van bevoegdheden van gerechtelijke politie aan sommige personeelsleden van het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 26 januari 1962, aangevuld door de Wet 8 juli 1969, *B.S.*, 30 juli 1969.

(37) SAUWEN, H., "Het Hoog Comité van Toezicht", *Adm. Lex*, 1972, (1), 24.

(38) SAUWEN, H., "Het Hoog Comité van Toezicht", *Adm. Lex*, C, 1972, (1) 20.

(39) DELREE, G., *Le Comité Supérieur de Contrôle. Un organisme original et efficace*, Luik, 1977, 34.

(40) DELAHAYE, P., "De Dienst Enquêtes bij het Hoog Comité van Toezicht", *R.W.*, 1972-73, 1217.

(41) ELEN, L., "Officiële snuffelaars hebben entree op bedrijven", *Trends*, 15 juni 1979, 50.

Na die administratieve onderzoeksstap, kan de door de Voorzitter met het onderzoek belaste enquêteur tot een van de volgende besluiten komen:

1. Ofwel eindigt het onderzoek hier. De Voorzitter maakt een uitgebreid verslag over aan de betrokken overheden. Concreet betekent dit dat de ambtenaren de kans niet hebben gekregen om gebruik te maken van hun bijzondere gerechtelijke bevoegdheden die in de wet van 26 april 1962, aangevuld door de wet van 8 juli 1969 omschreven worden (42).
2. Steeds meer gebeurt het echter dat er een gerechtelijk onderzoek start op basis van de administratieve onderzoeksresultaten. Hierover wordt in de volgende regels uitgeweid.

B. Het eventuele gerechtelijk gevolg van het administratief onderzoek

1. De rol van de Dienst Enquêtes in het opsporingsonderzoek

Wanneer het ingesteld administratief onderzoek het bestaan van een misdrijf aan het licht heeft gebracht, moet de Procureur des Konings daarvan op de hoogte worden gebracht (art. 29 Sv.). Van dan af treedt het onderzoek in een gerechtelijk stadium. De leiding ervan wordt overgedragen aan de Procureur des Konings of één van zijn substituten. Doorgaans zullen de officieren van de gerechtelijke politie bij de Dienst Enquêtes verder belast worden met het onderzoek. Hierdoor komen zij onder de gedeelde leiding en gezag van de Voorzitter van het Hoog Comité van Toezicht en de Procureur. Nu kunnen de ambtenaren gebruik maken van de bijzondere bevoegdheden die hen verleend worden door de wet van 26 april 1962 om de opsporingsactiviteiten mogelijk te maken. Hiertoe behoort eveneens de bevoegdheid om processen-verbaal op te stellen.

Niettegenstaande ook in deze fase van de opsporingsactiviteiten de Dienst Enquêtes zijn taken uitoefent "... onder het gezag van een Voorzitter..." (43), werkt het feit dat de Voorzitter een magistraat van het Hof van Cassatie of van het Hof van Beroep moet zijn (44) de waarborgen van onafhankelijkheid en onpartijdigheid in de hand ten aanzien van de leden van het Openbaar Ministerie: de staande magistratuur, waartoe het parket behoort, kan immers op geen enkele manier gehinderd worden door een lid van de zittende magistratuur, waarvan de Voorzitter van het Hoog Comité van Toezicht deel uitmaakt.

(42) Wet 26 april 1962 tot verlening van bevoegdheden van gerechtelijke politie aan sommige personeelsleden van het Hoog Comité van Toezicht", B.S., 26 januari 1963, aangevuld door de wet 8 juli 1969, B.S., 30 juli 1969.

(43) Art. 1 K.B. 29 juli 1970 houdende organiek reglement van het Hoog Comité van Toezicht, B.S., 18 september 1970.

(44) Art. 4 *ibid.*

2. De rol van de Dienst Enquêtes in het gerechtelijk onderzoek

Als het Openbaar Ministerie het opportuun acht een strafvordering in te stellen, of de vordering als de enige uitweg ziet om een huiszoeking of inbeslagneming mogelijk te maken wordt de onderzoeksrechter belast met het gerechtelijk onderzoek. Ook nu nog kan de onderzoeksrechter beroep doen op de onderzoeksbevoegdheden die aan de Dienst Enquêtes van het Hoog Comité van Toezicht werden verleend door de wet van 26 april 1962 (45).

Bovendien kan de onderzoeksrechter ook de specifiek voor hem bestemde bevoegdheden delegeren, zoals huiszoeking en inbeslagneming (46), daar de wet van 8 juli 1969 de hoedanigheid van hulpofficier van de Procureur des Konings aan het personeel van de Dienst Enquêtes verleent.

Naast de normale onderzoeksopdrachten, die de onderzoeksrechter aan een officier van de gerechtelijke politie kan opdragen, blijft de rol van de Dienst Enquêtes in het gerechtelijk onderzoek dus beperkt tot de huiszoeking en beslagneming gedelegeerd door de onderzoeksrechter.

6. EVALUATIE VAN DE GERECHTELIJKE ACTIVITEITEN VAN DE DIENST ENQUETES

A. Betreffende de bevoegdheid "ratione materiae" van deze dienst ten aanzien van de opsporing van misdrijven, kan opgemerkt worden dat misdrijven kunnen opgespoord worden in milieus van ambtenaren en frauduleuze administratieve structuren, met andere woorden, overal waar overheids-geld vloeit.

Met voorbehoud van de derden, betoelaagd door de Staat, is dit onderzoek veel moeilijker, en meestal slechts bijkomend, tegen de met de publieke sector nauw verbonden privé-instellingen.

B. Door het feit dat het Hoog Comité van Toezicht ressorteert onder de diensten van de Eerste Minister, betwijfelen velen de objectiviteit waarmee een onderzoek door de Dienst Enquêtes wordt ingesteld. Functionarissen van het Comité, zoals Voorzitter Delahaye (47) en gewezen bestuursdirecteur Hermans (48), beweren daarentegen dat die objectiviteit wordt gewaarborgd doordat de afhankelijkheid zich slechts manifesteert door de

(45) Wet 26 april 1962 tot verlening van bevoegdheden van gerechtelijke politie aan sommige personeelsleden van het Hoog Comité van Toezicht, *B.S.*, 26 januari 1963, aangevuld door Wet 8 juli 1969, *B.S.*, 30 juli 1969.

(46) D'HAENENS, J., *Belgisch Strafprocesrecht*, II A, 1980, Gent, Story-Scientia, 17.

(47) DELAHAYE, P., "De Dienst Enquêtes bij het Hoog Comité van Toezicht", *R.W.*, 1972-73, 1226.

(48) ELEN, L., "Officiële snuffelaars hebben entree op bedrijven", *Trends*, 15 juni 1979, 53.

institutionele werking (personeelsbeleid en kredieten), maar niet wat betreft de functionele werking. Deze stelling lijkt best verdedigbaar. Anders is het gesteld met de rol van de Voorzitter ten aanzien van het verdere onderzoek. Hij kan immers elk aangeboden feit tot onderzoek soeverein afwijzen. Wanneer hij politieke onraad ruikt of ernstige gerechtelijke gevolgen vreest, zal hij zich niet inlaten met de feiten en het onderzoek aan het gerecht overlaten. In die beslissing heeft de voorzitter van niemand, van geen enkele minister, ook niet van de Eerste Minister richtlijnen te ontvangen (49).

C. Een laatste bedenking betreft de dubbele hoedanigheid van de ambtenaren van de Dienst Enquêtes die naast ambtenaar, ook officier van de gerechtelijke politie zijn.

De theoretische bezwaren hieromtrent wegen echter niet op tegen de praktische voordelen.

Theoretisch werd immers de scheiding der machten geschonden doordat aan een onderafdeling van een aan de uitvoerende macht onderworpen instelling, met name de Dienst Enquêtes, gerechtelijke hoedanigheden werden toegekend.

Anderzijds is die toekenning wel gerechtvaardigd daar de ambtenaren van de Dienst Enquêtes meer gespecialiseerd zijn in hun specifiek afgebakend onderzoeks domein dan de gemeenrechtelijke opsporingsagenten. Bovendien wordt de continuïteit van het onderzoek hierdoor gegarandeerd.

(49) ELEN, L., "Officiële snuffelaars hebben entree op bedrijven", *Trends*, 15 juni 1979, 53.